

CENGİZ AYTMATOV’UN “KASSANDRA DAMGASI”

İbrahim TÜZER*

Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Sayın Prof. Dr. Sadık TURAL Bey’in “*Yazarlar, atalarından aldıklarını fikir eserleri, edebiyat eserleri yapıyorlar; onlar, yazarlar atalarının sözcüsüdür.*”ı dediği gibi, dünyaca tanınmış, romanları ve hikayeleri dünyada bir rekor olmak üzere 153 dile çevrilmiş olan Cengiz AYTMATOV, atalarının eserlerini en güzel şekliyle değerlendirip, sadece Kırgız halkının ve Türk dünyasının değil, tüm insanlığın hizmetine sunan bir sanatçıdır.

Cengiz AYTMATOV, sanatını, geçmiş ve gelecek arasında köprü vazifesi gören efsanelerden, destanlardan ve mitolojilerden alarak, Batı ve Doğu halklarının kültürünü mükemmel şekilde sentezleyerek oluşturmaktadır. Yazar, bu tarihin derinliklerinden gelen insanî değerler ile günümüz insanının kültürünü bir potada eriterek, insanların, hayvanların ve tabiatın problemlerine karşı çözümler aramaktadır. Aytmatov, dünyada aynı mekanı paylaşıp aynı havayı teneffüs eden her canlının, sorunsuzca yaşamasını dilemekte ve bu sorunlara kalemiyle çözümler bulmaya çalışmaktadır.

Cengiz Aytmatov’un 1997 yılının yazında, Ötüken Yayınevi tarafından yayımlanan “Kassandra Damgası” adlı romanı da yazarın diğer eserleri gibi insanların ortak problemlerini, ortak dertlerini konu alan bir romandır. Her şeyden önce yazar, bu romanda günümüzdeki insanlığın dertleri veya gelecek nesilleri bekleyen problemler ile ne kadar içli dışlı olduğunu ve bunları, anlatma esasına bağlı edebi metinde ne kadar ustalıkla ifade ettiğini, gözler önüne sermiştir.

Yazar, bu romanında bütün ülkeleri, bütün insanları ilgilendiren, düşündürten ve endişelendiren konuları ele almış, yeryüzündeki bütün canlı varlıkların hayatı için tehlike oluşturan olaylara dikkat çekmek istemiştir. Aytmatov’un, eserine “Kassandra Damgası” ismini vermesi, romanda anlatılan olaylar ile yakından ilgilidir. Kassandra, “*Yunan Mitolojisinde Piriam ve Hekuba’nın kızı ve kehanetlerine hiç kimsenin inanmadığı bir kadın kahin olarak bilinmektedir. Kassandra’nın aşkını kazanmak isteyen Apollon ona yüksek kehanet yeteneği bahşediyor fakat Kassandra onun teklifini reddediyor. Apollon da buna cevap olarak Kassandra’nın doğru kehanetlerini hiç kimsenin ciddiye almamasını sağlıyor.*”² şeklinde anlatılan bir Yunan Mitoloji kahramanıdır.

Gelecek büyük felaketleri haber veren fakat hiçbir zaman ciddiye alınmayan Kassandra, Aytmatov’un bu eserinde kendisine Uzay Rahibi Filofey adını veren Krıltsov Andrey Andreyeviç ile temsil edilmektedir. Araştırmalar için uzaya giden ve daha sonra ekip arkadaşları ile birlikte dünyaya dönmeyi reddedip tek başına uzayda kalan Filofey, uzay

---

*Arş. Gör. Kırkkale Üni. Fen-Edeb. Fak. Türk Dili ve Edeb. Böl

- 1) Uluslar Arası Bilgi Şöleni, "Doğumunun 70. Yıl Dönümünde Cengiz Aytmatov", (8-10 Aralık 1998) Bildirileri, Ankara
- 2) Pirverdioğlu, Ahmet, (1997), "Kassandra Damgası" , s.5 (önsöz)

istasyonunda yapmış olduğu çalışmalar sonucu tüm insanlığın geleceğini etkileyecek büyük bir buluşa imzasını atar. Uzay rahibi, anne karnında henüz daha embriyon halindeyken, insanların yaşanılmaz bir yer haline getirdikleri dünyaya gelmeyi reddeden embriyonların varlığını keşfetmiştir. Bu embriyonlar, kendilerini bekleyen kötü hayat şartlarıyla karşılaşmamak için doğuma karşı olumsuz tepki göstermektedirler. Bunun sonucu olarak da, kendilerini doğuracak olan kadına bir işaret göndermektedirler. Filofey, bu embriyonlara “Kassandra Embriyonu” ve bu embriyonların bir işareti olarak hamile annenin alnında beliren kk beneklere de “Kassandra Damgası” ismini verir.

Uzay rahibi Filofey, bu buluşunu bir mektupla Roma Papasına anlatarak insanların dikkatini bu yöne çekmek ister. Filofey mektubunda şu sözlere yer verir: *“Ben doğuma olumsuz tepki gösteren embriyonların gönderdiği işareti buldum. Bu embriyonları taşıyan kadının alnında kk benekler oluyor...İnsan embriyonu sadece gebeliğin ilk haftalarında kendi geleceğine tepki göstermek ve tehlike işareti göndermek gibi olağan üstü bir yeteneğe sahiptir. Sonra bu yetenek kayboluyor. Bu da herhalde ceninin zamanla kendi kaderine boyun eğmesi ile ilgilidir. Kassandra embriyonunun gelecek hayatı kabul etmemesi şüphesiz insan neslinin tüm hayatı boyunca olmuştur. Fakat o zaman, hatta şimdi bile, hiç kimse hamile kadınların alnındaki kk beneğe önem vermemiştir. Ben sadece bu beneğin anlamını zmekle kalmadım. Onu daha iyi ortaya çıkarmanın, görünür kılmanın yolunu da buldum. Bunun için uzaydan yere keşif işınları gönderiyorum. Uzay istasyonundan gönderilen bu işınlar ana rahmindeki embriyonların kıpırtılarını kuvvetlendiriyor. Keşif işınlarının sayesinde bir sivilce olarak kabul edilen bu benekler titreşmeye ve ışıldamaya başlıyor. Keşif işınları havada gözükmez ve insan vücudu için hiçbir tehlike arz etmez. Uzaydan istisnasız tüm kıtalara, tüm yeryüzüne bu işınları gönderiyorum. Bu işınlamanın amacı tüm Kassandra embriyonlarını meydana çıkarmaktır...”(s.20)*

Kendi ihtiyaçlarını ve arzularını karşılayıp tatmin etme uğruna hiçbir saldırganlıktan ve yıpratıcılıktan kaçınmayan insanoğluna, nasıl bir tehlike ile karşı karşıya olduğunu bildirmek isteyen Filofey, mektubunun devamında Kassandra embriyonunun ağzından insan oğluna şöyle seslenir: *“Karar verme şansım olsaydı hiç doğmamayı tercih ederdim. Sorgunuza cevap olarak gönderdiğim sinyali, beni, dolayısıyla da yakınlarımı, gelecekte bekleyen felaketlerin, acıların işareti olarak kabul edebilirsiniz. Bu sinyali zbildiğiniz takdirde şunları bilmenizi isterim: Ben Kassandra embriyonu, hiç doğmadan, hiç kimseye fazla acı vermeden yok olmak istiyorum. Siz soruyorsunuz, ben cevaplıyorum: ben yaşamak istemiyorum. Fakat eğer irademin dışında beni doğmaya zorlarsanız, tüm zamanlarda tüm insanların yaptığı gibi, kaderimi olduğu şekliyle kabul edeceğim. Nasıl olacağına siz, ilk önce de beni doğuracak kadın, karar verin. Ama önce beni dinleyin ve anlamaya çalışın. Ben, Kassandra embriyonuyum ! şimdilik benimle vedalaşmak geç değil ve ben de buna hazırım. Ben, Kassandra embriyonu, birkaç gün kendimi hatırlatacağım, size sinyaller göndereceğim. Ben, Kassandra embriyonu, doğmak istemiyorum, istemiyorum, istemiyorum...Ben, Kassandra embriyonu !”(s.21)*

Roma Papasına gönderilen bu mektup, Amerika'nın en çok satan gazetelerinden birisi olan Tribn gazetesinde yayınlanır ve dünyanın değişik kıtalarında, değişik ülkelerinde yaşayan her türlü kesimden insanın, aşırı derecede tepkisini eker. Uzay rahibi Filofey'in keşfettiği bu Kassandra embriyonları, İsrail'de, Yahudilerin genetik formunu yok etme girişimi, Rusya'da, yeni bir Perestroyka hareketi, in'de ise, onların demografik üstünlüğünü yok etme yöntemi olarak değerlendirilip; fahişelerden mafya mensuplarına, uyuşturucu tacirlerinden terörist örgütlere kadar her grup insan tarafından protesto edilir.

Filofey ise, içinde bulunduğu uzay istasyonunun kendisine tanıdığı teknik imkanları kullanarak, dünyanın değişik kıtalarında meydana gelen olayları televizyon ekranından seyredebilmektedir. İnsanoğlunun her geçen gün, anlaşılmaz bir tavırla, biraz daha “vahşileştiği”ni gören uzay rahibi, Cassandra embriyonlarının iletmek istedikleri mesajı insanların doğru olarak anlamalarını ümit etmektedir. Filofey bunları düşünürken, televizyon ekranlarından bir tanesi, İtalya’da mafya tarafından katledilen birinin cenaze merasiminde toplanan kalabalığı gösterir: Kendilerini protesto eden bu kalabalığa karşı, mafya mensuplarının, helikopterden dağıttıkları kağıtlarda, sıkılmadan, nasıl da ölüm tehdidi savurdıkları görülmektedir. Ekranlardan bir diğeri ise, Afganistan’da yol kenarına bırakılmış babasının cesedine sarılmak için koşan masum bir çocuğun, cesede dokunur dokunmaz, cesedin altına yerleştirilmiş olan bombanın patlamasıyla, nasıl paramparça olduğunu ve bu anı hiçbir merhamet emaresi göstermeden kamera ile kaydeden insanı göstermektedir.

Uzay rahibi Filofey, Cassandra damgasının, insanoğlunun birbirlerine karşı bu derece acımasız davranıp, dünyayı yaşanmaz bir yer haline getirmeleri sonucu bir tepki olarak ortaya çıktığını düşünüp, Roma Papasına gönderdiği mektubuna şu sözlerle devam eder: “*Nesilden nesle insan felaketinin ölçüleri hep büyüyor. Ve biz hepimiz buna iştirak ediyoruz. Ve işte nihayet, Tanrı, bizi uçurumun kenarında durduruyor, Cassandra damgası ile işaret veriyor. Ben bir daha beyan ediyorum: Benim, Cassandra embriyonlarının sinyallerini ortaya çıkaran uzay araştırmalarım insanlara artık böyle yaşanılmayacağını, böyle giderse insan neslinin yok olacağını anlamalarında yardım etmek amacı taşıyor. Yalnız her bir ferdin, bütün toplumun, bütün insan neslinin kendi içindeki kötülük ve günahları temizlemesiyle hayat perspektifi yenilenebilir. Bu bir ütopya mıdır ?Yine de mi ütopya ?Hayır, bu yeni bir ütopya değil. Bu, canlı ruhun yaşam yoludur, başka yol yoktur. Geri çekilmeyecek, hemen Cassandra embriyonundan kurtulmaya çalışmayacak cesur insanların bulunacağına inanıyorum. Bu insanlara tehlike sinyalleri çok şey söyleyecek: Hepsinin ve herkesin hayat için gelecek nesillerin istikbali için sorumlu olduğunu; insanın kendi kendisi ile şimdiye kadar hiç görülmemiş bir mücadeleye girmesi gerektiğini vs...Bu insanlar daha güzel bir hayat için savaşıacaklar.*”(s.38-39)

Tüm bu olayların verdiği mesajı alıp, “ötekileşme” sürecine karşı koyarak varlığın, tabiatın ve Tanrının, insanoğluna yüklediği değerlerin farkında olan insanlar da vardır. Cassandra damgasının sesine kulak veren bu üç beş insan, romanda rahip Filofey’in yanında yer almaktadırlar. Bu insanlardan birisi, dünyaca ünlü fütürolog Robert Bork’dur. Filofey’in yer yüzündeki “iş birlikçisi” olarak ilan edilen Robert Bork, Amerikan başkanlığına adaylığını koyan, yakın arkadaşı, Oliver Ordok’un siyasi hesapları sonucu, şuursuzca hareket eden kalabalık tarafından öldürülmüştür.

Kassandra embriyonlarının sesine kulak verip, kendilerini bekleyen tehlikelerin önünü almak ve gelecek nesle “sorunsuz bir dünya” bırakmak için hiçbir çabada bulunmayan, bunun aksine kendisini “iblis” ilan ederek füzeyle yok etme tehdidinde bulunan insanlara karşı artık yapacak bir şeyi olmadığını anlayan Filofey, uydu bağlantılı canlı yayında insanlara şu sözlerle seslenir: “*...Şu an beni dinleyen herkesten son sözlerimi söylememe müsaade etmelerini rica ediyorum. Son gün zarfında seyrettiğim her şey keşfimin zamansız olduğunu, çağdaşlarım tarafından anlaşılmadığını gösteriyor. Bunun için de yok olmaya, hayatıma son vermeye kesin karar verdim ve burada uzayda kimse tarafından engellenmeden bunu yapabileceğim için şanslıyım...İşte benim sonum. Şimdi açık fezaya çıkacağım ve hayatımı sona erdireceğim...Dünyaya gönderdiğim keşif ışınları araçları tarafımdan yok edilmiştir. Cassandra damgasının ortaya çıkarılması ile ilgili tüm hesaplamalar ve projeler, araştırma*

notları da yok edilmiştir. Tüm bunlar benimle birlikte yok oluyor. Bundan sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi rahat olun...”(s.189-190)

Böylelikle uzay rahibi Filofey, Cassandra embriyonlarından ve onların işaretlerinden kurtularak, çok uzakta, uzayın derinliklerinde hayatına son vermiş, “insanlığın iblisi” olarak yaşamaktan kurtulmuştur. Fakat onun, Cassandra damgasıyla insanların dikkatini çekmek istediği tehlikeler, her gün biraz daha artarak ortaya çıkmaya devam etmektedir. Cassandra embriyonlarının küçük pembe benekleri ise, her geçen gün daha fazla hamile anne adayının alnında parlayarak mesaj vermeyi sürdürmektedir.

Gen mühendisliğinin oldukça geliştiği ve genetik şifrelemenin sınırlarının yavaş yavaş çözüldüğü günümüzde, anne karnındaki bir haftalık embriyonlar böyle pembe beneklerle ebeveynlerine mesaj gönderler mi bilemiyoruz ama, bu embriyonların annelerinin karnındaki gelişimlerini tamamlayıp dünyaya gözlerini açtıklarında kendilerini bekleyen tehlikelerin aynı olduğunu söylememiz herhalde mümkündür.

Usta yazar Cengiz AYTMATOV’UN, insanoğlunun ortak problemlerini konu alan ve bu problemlere büyük bir hassasiyetle çözümler aradığı eserlerine bir yenisini daha ekleyeceği günü sabırsızlıkla bekliyor, sanatçıya yazım hayatında başarılar diliyoruz.